

Konflikty na świecie – problem albański

- [Wprowadzenie](#)
- [Przeczytaj](#)
- [Film + Animacja](#)
- [Sprawdź się](#)
- [Dla nauczyciela](#)

Bibliografia:

- Źródło: Robin Alexander, Sonja Gillert, *Granice do zmiany? Wielka gra o Bałkany*, 15.06.2019 r., dostępny w internecie: wyborcza.pl.
- Źródło: Marta Szpala, *Kosowo: walka o władzę w cieniu pandemii*, 26.03.2020 r., dostępny w internecie: osw.waw.pl [dostęp 18.06.2020 r.].
- Źródło: *Macedonia bez spisu i bez wyborów*, 19.05.2020 r., dostępny w internecie: polityka.pl [dostęp 18.06.2020 r.].

Konflikty na świecie – problem albański

Kosowscy żołnierze podczas parady niepodległości
Źródło: SUHEJLO, licencja: CC BY-SA 3.0.

Albańczycy są największą grupą etniczną pochodzenia niesłowiańskiego, mieszkającą na zachodnich Bałkanach. Poza Albanią żyją w Kosowie, Serbii, Czarnogórze i Macedonii Północnej. W każdym z tych krajów – poza Czarnogórą – dochodziło w przeszłości do poważnych etnicznych napięć z ich udziałem. Największy konflikt miał miejsce w Kosowie. W 1999 r. toczyła się tam wojna domowa, którą zakończyła interwencja militarna NATO i wprowadzenie do prowincji międzynarodowych wojsk rozjemczych.

Twoje cele

- Przeanalizujesz historyczne uwarunkowania konfliktów etnicznych z udziałem Albańczyków.
- Wyjaśnisz istotę wojny w Kosowie.
- Scharakteryzujesz problem albański w Macedonii Północnej.

Przeczytaj

Konflikt w Kosowie

Kraj: Chorwacja

Wartość: 0

Kraj: Serbia

Wartość: 0

Kraj: Kosowo

Wartość: 0

Kraj: Bośnia i Hercegowina

Wartość: 0

Kraj: Czarnogóra

Wartość: 0

Kraj: Albania

Wartość: 0

Kraj: Grecja

Wartość: 0

Kraj: Macedonia Północna

Wartość: 0

Kraj: Bułgaria

Wartość: 0

Kraj: Węgry

Wartość: 0

Kraj: Rumunia

Wartość: 0

Mapa regionu z zaznaczonym Kosowem i Serbią
Źródło: Englishsquare.pl sp. z o.o., licencja: CC BY-SA 3.0.

Serbowie i Albańczycy

Kosowo w historii Jugosławii było, przynajmniej formalnie, częścią tego państwa. Po II wojnie światowej stanowiło południową część Serbii – jednej z sześciu jugosłowiańskich republik związkowych, gdzie od uchwalenia konstytucji Jugosławii Kosowo cieszyło się pełną autonomią. Specyfika Kosowa brała się stąd, że traktowane było ono przez Serbów jako miejsce utożsamiane z początkami serbskiej państwowości, w którym do dziś znajduje się wiele zabytków ich średniowiecznego królestwa. Kosowo odgrywa także ogromną rolę w serbskiej martyrologii – w 1389 r. Serbowie stoczyli tam z Turkami osmańskimi przegraną bitwę na Kosowym Polu, która stanowiła preludium do trwającego kilka stuleci tureckiego panowania na ziemiach serbskich. Z drugiej strony terytorium to jest zamieszkane w ogromnej większości przez Albańczyków. Jest to konsekwencja polityki władz imperium osmańskiego, wysiedlającego stamtąd buntującą się ludność serbską i zasiedlającego lojalną wobec siebie muzułmańską ludność albańską. Innymi czynnikami było: opuszczanie Kosowa – najbiedniejszej prowincji Jugosławii – przez Serbów, poszukujących lepszego życia w pozostałych regionach państwa, a także wyższy przyrost naturalny w albańskiej części populacji.

Zastanów się, czy potrafisz wymienić inne narody żyjące pod panowaniem osmańskim.

Stosunki serbsko-albańskie bardzo pogorszyły się już w czasie II wojny światowej. Albańczycy masowo kolaborowali z Włochami i Niemcami okupującymi Jugosławię, gdy zaś [partyzanci Josipa Broza-Tito](#) ją wyzwolili, poddali ludność albańską okrutnym represjom. Przez niemal dwie dekady po wojnie władze Jugosławii utrzymywały w Kosowie stan wyjątkowy, a w 1981 r. doszło do kolejnych niepokojów społecznych. Trudna sytuacja ekonomiczna w prowincji zaostrzyła konflikt serbsko-albański, a wrogość między tymi dwoma grupami etnicznymi narastała przez całe lata 80.

Zaostrzenie konfliktu

Kryzys kosowski stał się trampoliną do władzy dla **Slobodana Miloševicia**, działacza Związku Komunistów Serbii, chętnie posługującego się jednak retoryką nacjonalistyczną. Milošević, który został prezydentem Serbii w 1989 r., inaczej niż jego poprzednicy, nie dążył do mediacji między Serbami a Albańczykami. Stanął jednoznacznie po stronie ludności serbskiej, a wiosną 1989 r. doprowadził do nowelizacji konstytucji republiki, która *de facto* znosiła autonomię Kosowa. W następnym roku rozwiązano władze prowincji, Albańczyków zaś zaczęto masowo usuwać ze stanowisk oraz zwalniać z pracy w administracji państwowej.

Reakcją ludności albańskiej na represje był bojkot instytucji państwa jugosłowiańskiego.

Albańczycy przestali wysyłać swoje dzieci do szkół publicznych, odmawiali płacenia podatków, nie załatwiali żadnych spraw w państwowych urzędach. Przystąpili do tworzenia własnej administracji, równoległej wobec serbskiej, a także zaczęli przeprowadzać wybory do nieuznawanych przez Serbów organów władzy. W takich okolicznościach wybrano na prezydenta Kosowa **Ibrahima Rugovę**, a głównym stronnictwem politycznym miejscowych Albańczyków stała się utworzona przez niego **Demokratyczna Liga Kosowa**.

Ibrahim Rugova był założycielem Demokratycznej Ligi Kosowa, organizacji kosowskich Albańczyków. W latach 1992–2006 był nieuznawanym przez Serbię prezydentem Kosowa.

Źródło: Office of the President of Kosovo, licencja: CC BY-SA 4.0.

Wybuch wojny

Hashim Thaçi był jednym z liderów UÇK - organizacji, która wywołała albańskie powstanie w Kosowie, wówczas serbskiej prowincji. Po ogłoszeniu niepodległości przez tę republikę został jej prezydentem w 2006 r.

Źródło: SUHEJLO, licencja: CC BY-SA 3.0.

Ponieważ w latach 1991–1995 Serbowie prowadzili wyczerpujące wojny w Chorwacji oraz Bośni i Hercegowinie, a Rugova był zwolennikiem walki bez użycia przemocy, konflikt kosowski pozostawał w pierwszej połowie lat 90. zamrożony. Jednak wiosną 1996 r. zaczęło dochodzić do aktów przemocy w prowincji – tym razem w postaci zamachów terrorystycznych. Stała za nimi nowa organizacja kosowskich Albańczyków, odrzucająca koncepcję walki z Serbami bez użycia przemocy – **Armia Wyzwolenia Kosowa (UÇK)**. Jej celem była pełna niepodległość prowincji, a drogą do jego zrealizowania miała być walka zbrojna. Bazy UÇK powstały w górzystym regionie północnej Albanii. To właśnie w tym kraju w 1997 r. trafiły w ręce bojowników tej organizacji duże zasoby broni z arsenałów albańskiej armii. Był to uboczny skutek

chaosu, w jakim Albania pogrążyła się po krachu piramid finansowych. W rezultacie, jesienią 1997 r., wybuchła w Kosowie rebelia UÇK, a kilka miesięcy później organizacja zaczęła tworzyć na terenie prowincji „strefy wyzwolone”, zmuszając do ucieczki serbską policję.

Przypomnij sobie, w jakich innych wojnach uczestniczyli Serbowie w latach 90.

Rada Bezpieczeństwa ONZ potępiła działalność Serbów w Kosowie. Władze jugosłowiańskie uznały UÇK za organizację terrorystyczną i wysłały do Kosowa armię z zadaniem stłumienia rebelii. Na przełomie 1998 i 1999 r. Kosowo stało się areną regularnej wojny partyzanckiej. Jej ofiarami była również ludność cywilna, która ginęła w ostrzałach artyleryjskich przeprowadzanych przez jugosłowiańską armię. W takich okolicznościach państwa zachodnie zażądały od obu stron konfliktu zaprzestania działań militarnych i podjęcia rokowań.

Interwencja NATO

Nie udało się jednak doprowadzić do porozumienia, a zwołana konferencja w Rambouillet zakończyła się fiaskiem. Ponieważ siły jugosłowiańskie kontynuowały walkę z UÇK, w której życie tracili postronni cywile, państwa NATO podjęły decyzję o jednostronnej [interwencji humanitarnej](#). W marcu 1999 r. lotnictwo Sojuszu Północnoatlantyckiego rozpoczęło bombardowanie jugosłowiańskich obiektów wojskowych. Celem tej operacji było zmuszenie prezydenta Jugosławii, Slobodana Miloševicia, do wycofania się z Kosowa i wpuszczenie sił międzynarodowych. Ten w odpowiedzi na działania NATO zainicjował w prowincji wielką czystkę etniczną skierowaną przeciwko Albańczykom. W ciągu kilku tygodni kilkaset tysięcy z nich zostało wyrzuconych z domów i znalazło schronienie w Albanii, Macedonii i Czarnogórze. Jednak zaostrenie bombardowań – lotnictwo Sojuszu Północnoatlantyckiego przeszło do ataków na jugosłowiańskie zakłady przemysłowe oraz infrastrukturę energetyczną, a także groźba interwencji lądowej, zmusiły Miloševicia do ustępstw.

Zastanów się, dlaczego interwencja NATO w 1999 r. wywołała ostre kontrowersje pod względem politycznym.

Zawarte porozumienie przewidywało wycofanie sił jugosłowiańskich z Kosowa i wprowadzenie do prowincji międzynarodowych wojsk rozjemczych. Rada Bezpieczeństwa ONZ w rezolucji 1244 z czerwca 1999 r. ustanowiła Misję Tymczasowej Administracji Organizacji Narodów Zjednoczonych w Kosowie ([UNMIK](#)), która miała przejąć zadania administracji jugosłowiańskiej. Bezpieczeństwo mieszkańców powierzono z kolei międzynarodowym siłom pokojowym Sojuszu Północnoatlantyckiego ([KFOR](#)). W ten sposób dotychczasowa prowincja serbska stała się *de facto* międzynarodowym protektoratem.

Niepodległość Kosowa

Powyższe rozwiązanie miało być tymczasowe. Chodziło o wstrzymanie rozlewu krwi oraz podjęcie politycznych rokowań w sprawie ostatecznego statusu Kosowa. Nadzieje na normalizację stosunków serbsko-albańskich wzrosły, gdy w 2000 r. został obalony prezydent Slobodan Milošević. Jednak nawet demokratyzacja Jugosławii nie pomogła stronom konfliktu znaleźć kompromisu. Po kilku dekadach napięć Albańczycy domagali się pełnej niepodległości dla Kosowa. Gotowi byli jedynie na jej odroczenie oraz przejściowy międzynarodowy nadzór nad nowym państwem. Serbowie z kolei nie akceptowali żadnego rozwiązania, które oznaczałoby trwałą utratę prowincji. Oferowali stronie albańskiej jedynie daleko idącą autonomię, ale w ramach Serbii.

Mimo międzynarodowych mediacji nie udało się wypracować rozwiązania, które byłoby do zaakceptowania dla obu stron, a sytuacja wydawała się patowa. W takich okolicznościach parlament Kosowa w 2008 r. jednostronnie przyjął deklarację niepodległości republiki. Serbia (Jugosławia przestała istnieć w 2003 r.) nie zaakceptowała tej uchwały i do dziś stoi na stanowisku, że nadzorowana przez siły międzynarodowe prowincja jest integralną częścią jej terytorium. Państwowość Kosowa uznało – w ciągu kolejnych lat – ok. 100 krajów, m.in. USA i zdecydowana większość państw europejskich. Stanowisko serbskie popiera jednak kilkadziesiąt innych, a wśród nich Rosja, Chiny, Grecja i Hiszpania.

Zastanów się, dlaczego wiele państw nie uznaje niepodległości Kosowa.

Flaga Kosowa

Źródło: domena publiczna.

Słownik

Armia Wyzwolenia Kosowa (UÇK)

organizacja kosowskich Albańczyków powstała w II połowie lat 90. XX w., stawiająca sobie za cel oderwanie Kosowa od Serbii; w 1997 r. wszczęła powstanie zbrojne przeciwko Serbom

Demokratyczna Liga Kosowa

organizacja kosowskich Albańczyków powołana w 1989 r. jako reakcja na ograniczenie przez władze Serbii autonomii Kosowa; aktualnie jedna z trzech największych partii w Kosowie

interwencja humanitarna

działania zbrojne podejmowane w celu obrony ludności cywilnej przed czystkami etnicznymi oraz aktami ludobójstwa

jugosłowiańscy partyzanci

antyfaszystowski ruch oporu w okupowanej Jugosławii (1941–1945), zdominowany przez komunistów, kierowany przez Josipa Broza-Titę; w 1945 r. wyzwoliła Jugosławię i przejęła w niej władzę

KFOR

Kosovo Force; ustanowione w 1999 r. przez rezolucję Rady Bezpieczeństwa ONZ międzynarodowe siły pokojowe, które zastąpiły w Kosowie armię jugosłowiańską

UNMIK

Misja Tymczasowej Administracji Organizacji Narodów Zjednoczonych w Kosowie; instytucja ustanowiona w 1999 r. przez rezolucję Rady Bezpieczeństwa ONZ; jej celem miało być zorganizowanie administracji cywilnej na terenie Kosowa po opuszczeniu prowincji przez Serbów

Film + Animacja

Polecenie 1

Zapoznaj się z filmem i animacją, w których dr Krzysztof Kowaluk opowiada o niuansach konfliktu kosowskiego. Następnie wykonaj ćwiczenie.

Film dostępny pod adresem <https://zpe.gov.pl/a/DFvWGFHzl>

Źródło: Englishsquare.pl sp. z o.o., licencja: CC BY-SA 3.0.

Film nawiązujący do treści materiału *Geneza walki o niepodległość Albanii*.

Film dostępny pod adresem <https://zpe.gov.pl/a/DFvWGFHzl>

Źródło: Englishsquare.pl sp. z o.o., licencja: CC BY-SA 3.0.

Film nawiązujący do treści materiału *Kosowo - Preszewo - Macedonia*.

Ćwiczenie 1

Wymień trzy najważniejsze zagrożenia dla pokoju na Bałkanach związane z problemem albańskim oraz zastanów się, co państwa europejskie mogłyby zrobić, aby do nich nie dopuścić.

Sprawdź się

Pokaż ćwiczenia:

Ćwiczenie 1

Zaznacz, które stwierdzenia są prawdziwe, a które fałszywe.

Stwierdzenie	Prawda	Fałsz
Albańczycy należą do południowostowiańskiej grupy etnicznej.	☐	☐
Deklaracja niepodległości Kosowa mówi o zjednoczeniu z Albanią jako ostatecznym celu.	☐	☐
Oddziały wojskowe KFOR działają pod auspicjami OBWE.	☐	☐
Albania jest krajem należącym do NATO.	☐	☐

Ćwiczenie 2

Uporządkuj chronologicznie wydarzenia, zaczynając od najwcześniejszych.

Ustanowienie Misji Tymczasowej Administracji Organizacji Narodów Zjednoczonych w Kosowie (UNMIK).

Powstanie Armii Wyzwolenia Kosowa (UÇK).

Rozpoczęcie operacji NATO przeciwko Jugosławii.

Wybuch konfliktu w Dolinie Preszewskiej.

Podpisanie porozumienia z Ochrydy.

Ćwiczenie 3

Uporządkuj poniższe państwa zgodnie z przyjętym kryterium.

Państwa, które uznały niepodległość Kosowa

Państwa, które nie uznały niepodległości Kosowa

Włochy

Bośnia i Hercegowina

Rosja

Chińska Republika Ludowa

Niemcy

USA

Ćwiczenie 4

Zapoznaj się z mapą i wykonaj polecenie.

Kraj: C

Wartość: 0

Kraj: F

Wartość: 0

Kraj: G

Wartość: 0

Kraj: H

Wartość: 0

Kraj: B

Wartość: 0

Kraj: A

Wartość: 0

Kraj: D

Wartość: 0

Kraj: E

Wartość: 0

Kraj: I

Wartość: 0

Kraj: J

Wartość: 0

Kraj: K

Wartość: 0

Źródło: Englishsquare.pl sp. z o.o., licencja: CC BY-SA 3.0.

Do każdego opisu dopisz nazwę właściwego państwa i literę, którą oznaczono je na mapie.

1. Kraj bałkański, który nie uznał niepodległości Kosowa. Znaczna część jego albańskich mieszkańców przybyła w latach 90. XX w. z Albanii.

2. W kraju tym doszło w 2001 r. do najgroźniejszego, poza Kosowem, konfliktu zbrojnego z udziałem ludności albańskiej. Na jego scenie politycznej działają partie albańskie.

3. Albańczycy poparli niepodległość tego państwa, co przesądziło o wyniku referendum w tej sprawie. Są dominującą społecznością we wschodnich regionach kraju, m.in. w nadmorskim mieście Ulcinj.

Zapoznaj się z tekstem i wykonaj polecenie.

“ *Macedonia bez spisu i bez wyborów* ”

Macedonia ostatni raz przeprowadziła spis powszechny w 2002 r. (tylko Ukraina o rok wcześniej), więc dane statystyczne są mocno niepewne. Oficjalnie ma 2,08 mln ludności. Ale zdaniem Apostola Simovskiego, doświadczonego szefa Państwowego Urzędu Statystycznego (cytowanego przez „Economista”), Macedończyków jest prawdopodobnie ok. 1,5 mln, co zdecydowanie poprawiałoby wszelkie wskaźniki *per capita*, z PKB włącznie. A dodatkowo blisko 100 tys. ma unijne paszporty bułgarskie i ucieka ze statystyk. Spis miał się już dokonać w 2011 r., ale cztery dni przed końcem został wstrzymany. Miejscowi Albańczycy wpisywali na listy wszystkich swoich jak leci, również tych, którzy od wielu lat mieszkali za granicą, aby było ich jak najwięcej; w odpowiedzi Macedończycy zaczęli dopisywać swoich z zagranicy (a obie diaspory są bardzo liczne), powstał skandal i kryzys – i spisywanie zostało przerwane.

Źródło: *Macedonia bez spisu i bez wyborów*, 19.05.2020 r., dostępny w internecie: polityka.pl [dostęp 18.06.2020 r.].

Wyjaśnij, dlaczego obie wymienione grupy etniczne dopuszczały się opisanych w tekście praktyk.

Ćwiczenie 6

Uzupełnij tabelę.

państwo, Grecja, Serbia

Odsetek ludności albańskiej	30 tys. (4.9%)	509 tys. (25.2%)
	1 645 tys. (92.9%)	
państwo		

Kraje bałkańskie z największym odsetkiem ludności albańskiej.

Tabela nie zawiera Albanii.

Dane na podstawie ostatnich spisów ludności poszczególnych krajów.

Material źródłowy do ćwiczeń 7-8.

Źródło I

((Marta Szpala

Kosowo: walka o władzę w cieniu pandemii

Na początku marca [prezydent Kosowa – dop. red] Thaçi odbył szereg spotkań w Stanach Zjednoczonych, m.in. z prezydentem Serbii Aleksandarem Vučićem oraz Richardem Grenellem – ambasadorem USA w Niemczech, a zarazem specjalnym przedstawicielem prezydenta Trumpa ds. pokojowych negocjacji pomiędzy Kosowem a Serbią. Władze w Waszyngtonie wychodzą zapewne z założenia, że tylko Thaçi może zagwarantować szybkie zawarcie porozumienia z Serbią, które obejmowałoby m.in. korektę granic przeprowadzoną pod auspicjami USA. Prezydent Trump mógłby przedstawić to w kampanii wyborczej jako swój sukces na arenie międzynarodowej. Większość państw UE (m.in. Niemcy) dystansuje się od działań USA wobec Kosowa i Serbii.

Źródło II

((Robin Alexander, Sonja Gillert

Granice do zmiany? Wielka gra o Bałkany

Coraz więcej bowiem podmiotów w regionie i poza nim uważa, że Serbowie i Albańczycy powinni wymienić pewne terytoria w Kosowie i południowej Serbii, na obszarach rosnących napięć. Tak patrzą na to prezydenci Serbii i Kosowa, wielkie mocarstwa – USA i Rosja, a od pewnego czasu nawet Komisja Europejska. Idea, która się za tym kryje, jest równie prosta, co nienowa: kiedy mimo upływu czasu nie daje się zniwelować napięć w państwach wieloetnicznych, pomocne może się okazać dostosowanie granic do obszarów faktycznie zamieszkanymi przez ludność konkretnych narodowości.

Kiedy pojawiły się pogłoski, że także francuski prezydent jest skłonny poprzeć ten pomysł, w Berlinie włączyły się wszystkie polityczne alarmy. Kanclerz Niemiec jasno bowiem określa swoje stanowisko: ustalone 20 lat temu po wojnie bałkańskiej granice są „nienaruszalne”. Polubowna wymiana terytoriów również nie wchodzi w grę. „Nie wolno nam tego robić!” – powtarza Merkel. Troska o najbardziej niestabilny region w Europie jest jednym z najważniejszych elementów polityki zagranicznej Merkel.

Źródło: Robin Alexander, Sonja Gillert, *Granice do zmiany? Wielka gra o Bałkany*, 15.06.2019 r., dostępny w internecie: wyborcza.pl.

Ćwiczenie 7

Zaznacz terytoria, o których mowa w tekstach źródłowych.

Region Mitrowicy

Wschodnie Kosowo

Dystrykt Brzko

Wschodnia Sławonia

Obszar Prisztiny

Dolina Preszewska

Ćwiczenie 8

Wymień jeden argument za przeprowadzeniem wymiany terytoriów między Serbią a Kosowem oraz jeden argument przeciwko temu.

argument za

argument przeciw

Dla nauczyciela

Autor: Krzysztof Kowaluk

Przedmiot: wiedza o społeczeństwie

Temat: Problem albański

Grupa docelowa: III etap edukacyjny, liceum, technikum, zakres rozszerzony

Podstawa programowa:

Zakres rozszerzony

XIII. Ład międzynarodowy.

Uczeń:

10. przedstawia konflikty międzynarodowe i etniczne w nieunijnej części Europy; lokalizuje je, wyjaśnia ich przyczyny i konsekwencje.

Kształtowane kompetencje kluczowe:

- kompetencje w zakresie rozumienia i tworzenia informacji;
- kompetencje cyfrowe;
- kompetencje osobiste, społeczne i w zakresie umiejętności uczenia się;
- kompetencje obywatelskie.

Cele operacyjne:

Uczeń:

- przedstawia uwarunkowania konfliktów z udziałem ludności albańskiej;
- opisuje wojnę o Kosowo i inne konflikty;
- ocenia skuteczność organizacji międzynarodowych w rozwiązywaniu konfliktów.

Strategie nauczania:

- konstruktywizm;
- lekcja odwrócona.

Metody i techniki nauczania:

- dyskusja;
- rozmowa nauczająca z wykorzystaniem ćwiczeń interaktywnych.

Formy zajęć:

- praca indywidualna;
- praca całego zespołu klasowego.

Środki dydaktyczne:

- komputery z głośnikami i dostępem do internetu, słuchawki;
- zasoby multimedialne zawarte w e-materiale;
- tablica interaktywna/tablica, pisak/kreda.

Przebieg zajęć:

Przed lekcją

1. Wybrane/chętne osoby przygotowują krótkie prezentacje dotyczące:

- konfliktu w Kosowie i Dolinie Preszewskiej;
- konfliktu w Macedonii Północnej.

Faza wstępna

1. Nauczyciel prezentuje kontekst historyczny konfliktów z udziałem ludności albańskiej.

2. Przedstawienie tematu i celów zajęć.

Faza realizacyjna

1. Przedstawienie prezentacji na temat konfliktu w Kosowie i Dolinie Preszewskiej oraz konfliktu w Macedonii Północnej. Uczniowie sporządzają notatki. Mogą też zadawać prelegentom pytania.

2. Nauczyciel uzupełnia prezentacje, wskazując na działania organizacji międzynarodowych w opisywanych konfliktach (NATO, UE, OBWE).

3. Praca z filmem i animacją. Uczniowie uzupełniają swoje notatki i przygotowują argumenty do dyskusji o tym w jaki sposób można zapobiec wybuchom konfliktów z udziałem ludności albańskiej w przyszłości.

4. Dyskusja, którą podsumowują chętne/wybrane osoby.

Faza podsumowująca

1. Uczniowie wykonują ćwiczenia 1–4 z części „Sprawdź się”. Wspólne omówienie odpowiedzi.

2. Nauczyciel ocenia pracę uczniów i udziela im informacji zwrotnej.

Praca domowa:

Uczniowie wykonują ćwiczenia 5–8 z części „Sprawdź się”.

Materiały pomocnicze:

- Leslie Benson, *Jugosławia. Historia w zarysie*, Kraków 2011.
- Irena Stawowy-Kawka, *Albańczycy w Macedonii 1944–2001*, Kraków 2014.

Wskazówki metodyczne opisujące różne zastosowania multimedium:

Film i animacja mogą zostać wykorzystane przez uczniów indywidualnie lub podczas zajęć w charakterze podsumowania.